

Eugeniusz ZWIERZCHOWSKI

Europejskie trybunały konstytucyjne w systemie naczelných organów państwowych

European Constitutional Tribunals within the System of the Supreme Organs of State

Określenie pozycji trybunałów konstytucyjnych w strukturze naczelných organów państwowych, ze względu na daleko posuniętą indywidualizację regulacji konstytucyjnych nastęrcza spore trudności. Wiążą się one zarówno z odrębnością zasad określających strukturę aparatu państwowego, jak i przepisów normujących organizację i zakres działania oraz charakter orzeczeń trybunałów konstytucyjnych, funkcjonujących w poszczególných państwach europejskich. Są to ponadto organy, które pojawiły się niezbyt dawno i zostały włączone w ukształtowany wcześniej, tradycyjny dla państw określonej formacji schemat podziału funkcji państwowych. Czołową rolę odgrywają tu niewątpliwie zasady określające strukturę aparatu państwowego, które determinują treść reglamentacji, dotyczącej trybunałów konstytucyjnych i poglądy doktryny prawnoustrojowej. Efektem tej ostatniej jest dążenie do włączenia każdego z wyodrębnionych organów państwowych w klasyfikacyjny schemat tradycyjnie wyróżnionych funkcji: ustawodawczej, wykonawczej (administracyjnej) i sędowniczej¹. Ta właśnie swoista ortodoksja doktrynalna uzasadnia sarkastyczną uwagę W. Sokolewicz, że trybunał konstytucyjny może stanowić pole do popisu dla zwolenników Begriffsjurispru-

¹ W państwach socjalistycznych schemat ten w miarę upływu czasu jest coraz częściej przelamywany. W efekcie wyodrębnia się również inne pionory organów i ich funkcje. Por. J. Stembrowicz: *Aparat państwowy w konstytucji*, „Studia Prawnicze” 1986, z. 1-2, s. 41-42.

denz². Zgadając się z oceną, że odpowiedź dotycząca oznaczenia charakteru sądu konstytucyjnego ma jedynie ograniczone znaczenie poznawcze, trzeba jednocześnie zauważyć, iż rozstrzygnięcie tej kwestii rodzi ważne skutki o charakterze prawnoustrojowym.

Celem niniejszych rozważań nie jest poszukiwanie odpowiedzi odnośnie roli i miejsca trybunałów konstytucyjnych w strukturze aparatu konkretnych państw. W tej mierze występują zjawiska daleko posuniętej indywidualizacji, co prowadziło do konieczności wyodrębnionego traktowania trybunałów konstytucyjnych poszczególnych państw. Tymczasem naszym zamiarem jest jedynie próba zarysowania występujących modeli rozwiązań ustrojodawczych i powstających na tym tle ważniejszych problemów politycznoustrojowych.

Nie ulega wątpliwości, że założony przez ustrojodawcę charakter trybunału konstytucyjnego wynika między innymi ze sposobu usytuowania przepisów regulujących organizację i zakres działania tego organu w systematyce konstytucji. Fakt ten, szczególnie w odniesieniu do nowych, pełnych konstytucji, wyraża stanowisko ustrojodawcy w przedmiocie organizacyjnych i funkcjonalnych cech trybunału, wyznaczających jego miejsce w strukturze aparatu państwowego i systemie konstytucyjnie wyodrębnionych funkcji państwowych.

Badając interesujące nas konstytucje z tego punktu widzenia, można wyróżnić wśród nich dwa sposoby usytuowania przepisów, dotyczących sądów konstytucyjnych i organów im podobnych. Większość konstytucji umieszcza ten zespół przepisów poza działami konstytucji, które określają zasady dotyczące organów wymiaru sprawiedliwości. Wyodrębnienie trybunałów konstytucyjnych i oddzielne ich traktowanie przez ustrojodawcę wyraźnie wskazuje na chęć ustrojodawcy nadania im charakteru organu niesądowego. Ta grupa konstytucji sytuje przepisy poświęcone problematyce badania konstytucyjności aktów prawnych bądź w specjalnych rozdziałach (Francja, Jugosławia, Hiszpania), bądź w rozdziałach usytuowanych w ramach części poświęconych gwarancjom konstytucyjnym (Austria, Włochy, Portugalia). Odrębne rozwiązanie przyjęto w Polsce, gdzie art. 33 a, regulujący zasady organizacji i funkcjonowania trybunału konstytucyjnego, usytuowanego w ramach rozdziału IV poświęconego: Trybunałowi Konstytucyjnemu, Trybunałowi Stanu, Najwyższej Izbie Kontroli, Rzecznikowi Praw Obywatelskich. Łącznie więc siedem konstytucji umieszcza przepisy regulujące działalność organów ochrony konstytucyjności aktów nor-

² Por. Z. Rykowski, W. Sokolewicz: *Kontrolle über die Verfassungsmässigkeit des Rechts in der VRRP* (materiał powielony na konferencję polsko-niemiecką w PiP PAN 19 X 1982), s. 34.

matywnych poza fragmentami normującymi problematykę wymiaru sprawiedliwości. Tylko dwie konstytucje, a mianowicie RFN i Turcji, regulują organizację i zakres działania trybunałów konstytucyjnych w ramach rozdziałów dotyczących organów wymiaru sprawiedliwości. Jak z tego wynika, sposób sytuowania interesujących nas organów w systematyce konstytucji charakteryzuje się daleko idącymi rozbieżnościami. Warto przy tym zwrócić uwagę na brak związków przyjętej systematyki konstytucyjnej z formacyjną przynależnością państwa, rodzajem reżimu politycznego, czasem uchwalenia konstytucji czy wreszcie kształtem organizacyjnym i nazwą organu.

Rozbieżności te są niewątpliwie odzwierciedleniem niejednorodności poglądów panujących w europejskiej doktrynie prawnoustrojowej, a także wynikiem oczekiwań tych sił politycznych, które decydowały o powołaniu do życia organów ochrony konstytucji, i które nadały im prawnoustrojowy kształt instytucjonalny. Znaczenia tego ostatniego czynnika nie należy jednak przeceniać. Geneza odrębności ma, jak się wydaje, przede wszystkim charakter doktrynalny i polega na przypisywaniu różnego znaczenia zespołom norm konstytucyjnych, dotyczących zasad organizacji i funkcjonowania trybunałów konstytucyjnych oraz zasad konstytuujących strukturę aparatu państwowego. Charakter i pozycja trybunałów konstytucyjnych w strukturze aparatu państwowego będzie w decydującej mierze zależała od tego, który z wyszczególnionych zespołów norm uznamy za decydujący czynnik instytucjonalny: — Przepisy regulujące kwalifikacje i powoływanie składu osobowego oraz trybu postępowania i charakteru orzeczeń; — normy określające zakres i charakter kompetencji; — zasady normujące strukturę aparatu państwowego.

Jeśli przypiszemy szczególne znaczenie regułom określającym kwalifikacje i powoływanie składu osobowego, organizację wewnętrzną, tryb postępowania i charakter decyzji, to siłą konieczności rodzi się pytanie o zespół cech, który odróżnia trybunały konstytucyjne od organów sądowych. Wprawdzie konstytucje pierwszej z wymienionych grup używają z reguły terminu trybunał zamiast sąd, co może mieć nieco inne konotacje znaczeniowe, ale przecież termin ten jest nieomal powszechnie stosowany w odniesieniu do najwyższych organów sądowych, a trybunały konstytucyjne należą niewątpliwie do najwyższych organów typu sądowego. Odrębnie należy tu potraktować jedynie francuską Radę Konstytucyjną. Ponadto, wszystkie konstytucje, względnie ustawy regulujące organizację i tryb funkcjonowania trybunałów konstytucyjnych — z wyjątkiem Francji — na określenie członków składu osobowego tego organu używają terminu: „sędziowie”, i to bez względu na to, czy osoby piastujące stanowiska uprzednio pełniły tę funkcję w innych organach sądowych, względnie spełniają warunki predestynujące je na

takie stanowisko. Oznacza to, że — poza Francją — członkom organów ochrony konstytucji służy status sędziego. Wartości tego argumentu nie należy przeceniać, ale świadczy on o wyraźnym zamiarze ustawodawcy przyznania statusu sędziego członkom trybunału konstytucyjnego³. Wiąże się z tym zespół gwarancji, zapewniających bezstronność orzeczeń trybunału. Szczególne znaczenie ma tu zasada niezawisłości. Jeśli z tego punktu widzenia analizować przepisy konstytucyjne i ustawowe, dotyczące składu osobowego i organizacji trybunałów, to nasuwa się wniosek, że organy te odpowiadają warunkom uznania za organy sądowe.

Jednocześnie trzeba dostrzegać istnienie pewnej liczby cech odrębnych, specyficznych dla organów ochrony konstytucji⁴. Do najważniejszych należy zaliczyć zakres aktów normatywnych, wiążących trybunały konstytucyjne i charakter orzeczeń. W odniesieniu do pierwszej kwestii sformułowania konstytucyjne i rotę ślubowania akcentują związanie sędziów konstytucją. Tam, gdzie konstytucje pomijają tę kwestię milczeniem, istnieje domniemanie, wynikające z celu powołania i istoty działalności tego organu, że sędziowie są związani konstytucją. Ona właśnie stanowi kryterium oceny i przesłankę obowiązywania niesprzecznych z jej treścią norm porządku prawnego.

Odrębności dotyczące charakteru orzeczeń można w uproszczeniu sprowadzić do zakresu ich skutków. Podczas gdy orzeczenia sądów powszechnych polegają na rozstrzyganiu spraw indywidualnych i bezpośrednio odnoszą się do nader ograniczonego kręgu podmiotów, orzeczenia trybunałów konstytucyjnych o niekonstytucyjności aktu normatywnego rodzą skutki *ergo omnes*⁵. Pogląd ten wydaje się uprawniony nawet wówczas, gdy weźmiemy pod uwagę fakt, iż w działalności orzeczniczej większości trybunałów konstytucyjnych dominują sprawy podejmowane w trybie konkretnej kontroli norm oraz w wyniku skarg konstytucyjnych. I w tych wypadkach, podobnie jak w toku abstrakcyjnej kontroli norm, orzeczenie trybunału kwestionujące zgodność normy z konstytucją wywołuje *pro futuro* skutki *ergo omnes*. Wyjątek od tej ogólnej zasady stanowi jedynie sytuacja, gdy trybunał, w wyniku skargi o naruszenie konstytucyjnie chronionych praw, uznaje działanie

³ Tę stronę zagadnienia w odniesieniu do polskiego Trybunału Konstytucyjnego silnie akcentuje F. Siemiński, por. jego: *Trybunał Konstytucyjny*, [w:] *Kontrola konstytucyjności prawa*, Lublin 1987, s. 10–11 (*Materiały XXVII Ogólnopolskiej Sesji Zakładów i Katedr Prawa Konstytucyjnego*, Puławy 4–5 czerwca 1985 r.).

⁴ W odniesieniu do polskiego Trybunału Konstytucyjnego zwrócił na to uwagę J. Ziemiński w czasie dyskusji na XXXII Sesji Zakładów i Katedr Prawa Konstytucyjnego. Por. *Kontrola konstytucyjności prawa*, Lublin 1987, s. 101.

⁵ Tylko w Polsce orzeczenia o niezgodności aktów ustawodawczych z konstytucją podlegają rozpatrzeniu przez parlament, który większością 2/3 może je oddalić (art. 6 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym).

określonego podmiotu jako naruszające prawa jednostki poddane szczególnej ochronie. Jednak i w tym wypadku występują pewne elementy ogólnego charakteru orzeczeń, a mianowicie służą one ochronie konstytucyjnego porządku prawnego i zawartego w nim systemu wartości⁶. Jedynie te spośród trybunałów, które są właściwe do orzekania w sprawach konstytucyjnej odpowiedzialności osób pełniących określone stanowiska państwowe realizują specyficzną postać wymiaru sprawiedliwości. Jest przy tym charakterystyczną rzeczą, że włoski Trybunał Konstytucyjny funkcjonuje w tej roli w składzie poszerzonym o dodatkowych 16 członków wybranych przez parlament. Jest to więc w istocie inny organ⁷. Z kolei turecki Trybunał Konstytucyjny na mocy art. 148 konstytucji przyjmuje na tę okoliczność nazwę Trybunału Stanu. Te dwa przykłady mogą prowadzić do wniosku, że działalność trybunałów w sferze badania konstytucyjności aktów prawnych nie może być traktowana jako wymiar sprawiedliwości.

Wskazane odrębności, które bez większego trudu można by poszerzyć o dalsze, nie muszą wykluczać sądowego charakteru interesujących nas organów, albowiem europejskie, kontynentalne systemy sądowe są z reguły oparte o zasadę specjalizacji sądów. Oznacza to nieomal powszechne uznanie specyfiki poszczególnych dziedzin sądownictwa. Trybunały konstytucyjne są więc sądami z punktu widzenia organizacji i prawnego statusu ich składu osobowego. Specyfika ich funkcji uzasadnia strukturalne wyodrębnienie tych organów.

Do innych rezultatów prowadzi analiza kompetencji trybunałów. Poszczególne konstytucje i akty ustawodawcze wyposażają trybunały w cały zespół, zróżnicowanych pod względem rzeczowym, jak również z punktu widzenia ich znaczenia, uprawnień. Jednak bliższa analiza wskazuje, że podstawowym, powszechnym zadaniem tych organów jest orzekanie w kwestii konstytucyjności aktów normatywnych. Oznacza to, że inne uprawnienia trybunałów konstytucyjnych nie mają konstruktywnego dla charakteru tego organu znaczenia. Stanowi to podstawową przesłankę skoncentrowania naszej uwagi na związku działalności trybunałów konstytucyjnych w tej sferze z funkcjami innych — pozasądowych — organów konstytucyjnych.

W tych państwach, gdzie orzeczenia trybunałów o niezgodności aktów normatywnych z konstytucją są ostateczne, jawi się on jako swoisty „nadparlament”, zwany najczęściej ustawodawcą negatywnym. Nie może on bowiem ustanowić normy powszechnie obowiązującej, ale uznając jej sprzeczność

⁶ Za literaturą zachodnioniemiecką zwraca na to uwagę L. Garlicki: *Sądownictwo konstytucyjne w Europie Zachodniej*, Warszawa 1987, s. 211 i n.

⁷ Por. G. Azzariti: *Die Stellung des Verfassungsgerichtshofs in der italienischen Staatsordnung. Jahrbuch des öffentlichen Rechts*, Bd. 8 z 1959, s. 20.

z konstytucją może ją znieść. Także w państwach socjalistycznych, gdzie orzeczenia o sprzeczności aktu ustawodawczego z konstytucją podlegają rozpatrzeniu przez parlament, istnieje ścisły związek działalności orzeczniczej trybunałów ze sferą realizacji funkcji prawodawczej. Badanie konstytucyjności działalności prawodawczej otwiera, też drogę więzi z innymi organami państwowymi stanowiącymi normy powszechnie obowiązujące. Chodzi w tym przypadku o organy egzekutywy, stanowiące akty wykonawcze w stosunku do ustaw i dekretów z mocą ustawy. Wprawdzie konstytucyjność aktów wykonawczych mogą badać również inne sądy, ale skutki ich orzeczeń na gruncie europejskim mają z reguły inny charakter, aniżeli orzeczeń trybunałów konstytucyjnych. Także szereg innych kompetencji trybunałów wskazują na powiązanie ich uprawnień z realizacją funkcji prawodawczej lub wykonawczej względnie z organami funkcjonującymi w tych sferach. Istnieje z punktu widzenia funkcjonalnego intensywniejszy związek, aniżeli stosunki z innymi sądami. Poglądu tego można bronić nawet na tle innych rozwiązań konstytucyjnych, które przewidują właściwość trybunałów konstytucyjnych do rozstrzygania sporów kompetencyjnych między sądami (Austria). Prowadzi to nas do wniosku, że jeśli jako element decydujący uznamy charakter kompetencji przyznanych trybunałom konstytucyjnym, to nie sposób jednoznacznie kwalifikować ich do organów wymiaru sprawiedliwości. Jeśli więc faktycznie nieomal cała działalność organów ochrony konstytucji nie może być uznana jako wymiar sprawiedliwości, to powstaje pytanie o sens przypisywania im cech organów sądowych, „quasi sądowych” czy wreszcie organów „typu sądowego”?

Za stanowiskiem tym wydaje się przemawiać przede wszystkim jeden argument. Wiąże się on z wynikającą z zasady trójpodziału władz i funkcji państwowych niezależnością władzy sądowej. Wynika stąd zakaz takiego kształtowania struktury aparatu państwowego, w którym instytucjonalny wpływ na treść orzeczeń sądowych w konkretnych sprawach miałyby organy funkcjonujące poza strukturą systemu sądowego. Tradycja ta jest głęboko zakorzeniona w demokratycznych systemach prawnych i w świadomości społecznej uchodzi za jedną z podstawowych gwarancji prawidłowego wymiaru sprawiedliwości. Wyjątek stanowi tu akt łaski, ale i on nie dotyczy procesu kształtowania treści orzeczenia sądowego, lecz jego skutków. Tymczasem, w ramach tzw. konkretnej kontroli norm, sądy — na wniosek stron procesowych lub z własnej inicjatywy — mogą kierować do trybunałów pytania prawne w kwestii zgodności z konstytucją lub aktem ustawodawczym normy, na której podstawie ma nastąpić rozstrzygnięcie zawisłej przed sądem sprawy. Decyzja trybunału konstytucyjnego w tym przedmiocie jest wiążąca dla organów orzekających w sprawie i niewątpliwie w określonym zakresie

determinuje treść orzeczenia. Oznacza to prawem dopuszczalną ingerencję czynnika zewnętrznego w przebieg procesu sądowego. Tymczasem instytucja konkretnej kontroli norm, mimo pewnego zróżnicowania co do miejsca, ma w zasadzie powszechny charakter⁸. Przyznanie organom badania konstytucyjności aktów normatywnych prawa oddziaływania na kształtowanie treści orzeczenia sądowego w drodze wiążącego ustalenia jego prawnej podstawy nie jest kwestionowane w doktrynie, co przemawia na rzecz jego zgodności ze wspomnianą tradycją europejską⁹. Wynika stąd wniosek, że trybunały konstytucyjne są kwalifikowane jako organy działające w ramach funkcji sądowniczej. Nie oznacza to jednak uznania ich za organy wymiaru sprawiedliwości¹⁰.

Pozycja trybunałów konstytucyjnych w strukturze aparatu państwowego jest również pochodną zasad konstytuujących relacje w układzie horyzontalnym.

W systemach opartych na zasadzie jedności władzy państwowej, skupionej w naczelnych organach przedstawicielskich, trybunały konstytucyjne są wyodrębnione pod względem organizacyjnym w oparciu o reguły stosowane wobec organów sądowych. Z tego punktu widzenia istnieje znaczna zbieżność rozwiązań występujących w państwach burżuazyjnych i socjalistycznych. Organy ustrojodawcze państw socjalistycznych są konsekwentnie dotychczas w jednej sprawie, a mianowicie zgodnie przyjmują zasadę przedłożenia właściwemu parlamentowi orzeczenia o niekonstytucyjności aktu ustawodawczego. Na tym zbieżność wobec zakwestionowanych przez trybunał aktów ustawodawczych się kończy. W Polsce orzeczenia dotyczące tych aktów nie są ostateczne i podlegają rozpatrzeniu przez Sejm, który może je oddalić uchwałą podjętą większością dwóch trzecich, przy obecności połowy ustawowej liczby posłów. Natomiast w Jugosławii orzeczenia tego rodzaju są przedkładane organom przedstawicielskim, które w ciągu 6 miesięcy powinny usunąć stwierdzoną orzeczeniem niezgodność aktu z konstytucją. Bezskuteczny wpływ terminu powoduje utratę mocy obowiązującej przez dany akt, co trybunał stwierdza nowym orzeczeniem. W obu państwach

⁸ Ze względu na przede wszystkim prewencyjny charakter kontroli sprawowanej przez Radę Konstytucyjną nie znajduje ona zastosowania we Francji. Najdalej jednak idące odrębności dotyczą Portugalii, gdzie Trybunał Konstytucyjny rozpatruje odwołania od orzeczeń sądów powszechnych o zastosowaniu normy, której konstytucyjność była kwestionowana przez stronę w toku procesu, względnie odwołań z powodu uznania niekonstytucyjności normy przez sąd orzekający. Jest to wynikiem przyjęcia w tym kraju mieszanego systemu kontroli konstytucyjności norm.

⁹ Por. H. Simon: *Verfassungsgerichtsbarkeit*, [w:] *Handbuch des Verfassungsrechts*, Hrsg. E. Benda, W. Maihofer, H. J. Vogel, Berlin 1984, s. 1269.

¹⁰ Wyjątek stanowi sytuacja, gdy trybunał konstytucyjny orzeka w sprawach o zawinione naruszenie konstytucji i ustaw, a więc działa jako trybunał stanu.

przyjęto zasadę ostatecznego charakteru orzeczeń dotyczących podstawowych aktów normatywnych.

Dzięki tym rozwiązaniom zachowano wynikającą z zasady jedności władzy państwowej nadrzędność pozycji parlamentu w strukturze aparatu państwowego. Nie oznacza to jednak podporządkowania trybunałów konstytucyjnych parlamentowi w stopniu szerszym aniżeli inne organy konstytucyjne. Wprawdzie nie tylko konstytucja, ale także akty ustawodawcze i uchwały parlamentarne określają organizację i tryb pracy oraz szczegółowy zakres działania trybunałów, to jednak dzięki zasadzie niezawisłości, wyłączającej hierarchiczne podporządkowanie i nadzór, są one niezależne od parlamentu nie tylko w znaczeniu wewnątrzorganizacyjnym ale również w znaczeniu funkcjonalnym. Parlament może znieść lub ograniczyć jedynie skutki niektórych orzeczeń i to tylko w odniesieniu do aktów przez siebie stanowionych lub zatwierdzanych oraz uznanych przez trybunał za niezgodne z konstytucją. O ile trybunał jest wyposażony w szersze kompetencje, obejmujące między innymi możliwość badania zgodności z konstytucją lub aktami ustawodawczymi podustawowych aktów normatywnych, wówczas jego orzeczenia są ostateczne i nie podlegają obowiązkowi przedłożenia parlamentowi¹¹.

Jednakże relacje między parlamentem i trybunałem konstytucyjnym nie wyczerpują zagadnienia pozycji tego organu w strukturze aparatu państwowego państw socjalistycznych. W państwach opartych na zasadzie jedności władzy państwowej zarówno przesłanki wyodrębnienia funkcji państwowych, jak i oparta na tych funkcjach klasyfikacja organów państwowych ma charakter bardziej pragmatyczny, aniżeli w państwach, w których strukturę aparatu określa zasada trójpodziału władzy. W efekcie przesłanki wyjścia poza tradycyjny schemat funkcji państwowych nie są tak rygorystycznie przestrzegane. Stwarza to możliwość funkcjonalnego i organizacyjnego wyodrębnienia organów realizujących zadania wykraczające poza schemat tradycyjnych funkcji przypisanych poszczególnym organom lub pionom aparatu państwowego. Wydaje się, że nie istnieją dostateczne argumenty przemawiające przeciwko takiemu potraktowaniu trybunałów konstytucyjnych i to nawet wtedy, gdy jedynym lub głównym uprawnieniem jest ocena konstytucyjności

¹¹ We wszystkich państwach europejskich, w których funkcjonują trybunały konstytucyjne, istnieje konstytucyjna zasada, że sędziowie podlegają jedynie ustawom. Oznacza to, że sądy mają prawo badać zgodność aktów podustawowych z ustawami i konstytucją. Uprawnienie to współistnieje z uprawnieniami trybunałów konstytucyjnych. Jest to w głównej mierze wynikiem faktu, iż skutki orzeczeń sądów i trybunałów konstytucyjnych są różne. Te pierwsze mają znaczenie w konkretnej sprawie zawisłej przed sądem i ewentualnie także dla przyszłej praktyki orzeczniczej. Te drugie, wywołują bezpośrednie skutki *erga omnes*.

aktów normatywnych. Nie wydaje się bowiem konieczne włączanie tych organów w tradycyjny schemat klasyfikacyjny. Tym bardziej, że z punktu widzenia spełnianych funkcji trudno byłoby podporządkować je w całości funkcji ustawodawczej, zarządzająco-wykonawczej czy wreszcie sądowniczej. Trzeba jednak podkreślić, że różnorodność i wielokierunkowość powiązań trybunałów konstytucyjnych z organami ustawodawczymi jest o wiele intensywniejsza, aniżeli w odniesieniu do organów realizujących inne funkcje państwowe. Ten fakt znajduje swoje odbicie również w orzecznictwie, które bardzo wstrzeźliwie odnosi się do kwestii niezgodności ustaw z konstytucją. Ogólnie można stwierdzić, iż linia orzecznictwa trybunałów w sprawach konstytucyjności aktów ustawodawczych jest na ogół zgodna z kierunkami opcji politycznych wyrażanych w ustawodawczych decyzjach parlamentu.

Podobna sytuacja istnieje w państwach opartych na zasadzie podziału władzy. Wyodrębnione przez zasadę podziału władzy funkcje państwowe są realizowane przez odpowiednio ukształtowane pod względem organizacyjnym ogniwa aparatu, których wzajemne realacje określa w założeniu zasada równorzędności. W tym tradycyjnym układzie pojawia się organ, którego zakres działania dotyczy, w prawnie wyznaczonym zakresie, każdej z wyszczególnionych funkcji państwowych, i którego powiązania organizacyjne i funkcjonalne z organami realizującymi różne funkcje państwowe jest zróżnicowany¹², ale bez względu na sferę i zakres ma pewne znaczenie. Ten fakt rodzi podstawowe dylematy w przedmiocie charakteru trybunałów konstytucyjnych, a kierunki rozstrzygnięć przesądzają o sytuowaniu tego organu w strukturze aparatu państwowego.

Trudności te dają się usunąć, jeśli uznamy, że trybunały konstytucyjne realizują autonomiczną funkcję, która nie może być kwalifikowana do żadnej z tradycyjnie wyróżnianych. Poglądy tego rodzaju upowszechniają się coraz bardziej, szczególnie w literaturze naukowej tych państw, w których konstytucje sytuują trybunały konstytucyjne poza systemem organów wymiaru sprawiedliwości.

SUMMARY

The aim of the paper is to answer a question on the position and functions of the European constitutional tribunals within the system of government. The difficulty in specifying this position arises from the fact that there exist separate rules that determine the structure of the government, the regulations that decide about the organization, scope of activity and the character of the rulings brought out by the tribunals. It is a fact not

¹² Por. L. Garlicki: *op.cit.*, s. 68 i n.

to be neglected that these organs have been fitted into the already shaped framework of the function of the state. This idea finds support in the position of the regulations on constitutional tribunals within the texts of constitutions which as a rule appear outside the statutes that regulate the judiciary.

The character and position of the tribunals within the organs of the state are decided by: norms and regulations of appointing their members and the procedure of the judiciary, those determining the extent and character of the authority and the rules shaping the structure of the state of organs.

The analysis of the regulations pertaining to membership and organization of the tribunals lead to the conclusion that these organs meet the conditions to be recognized as organs of the judiciary. Some distinct features of the character of the rulings by the tribunals in comparison with court rulings and the scope of normative acts do not have to preclude their judicial character.

However, if the character of the authority connected with the constitutional tribunals is considered as the decisive element then we cannot without any reservations qualify them as organs of administration of legislation.

The study of the relations between constitutional tribunals and other organs leads to the conclusion that they fulfil an autonomous function which cannot be ascribed to any of those that are traditionally specified.

Biblioteka
UMCS
Lublin

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA

VOL. XXXVI

SECTIO G

1989

12. B. Dzie midok : System partyjny III Republiki (1870–1940).
Système de parti de la III-e République (1870–1940).
13. G. Gr ün wald : Zasada bezpośredniości przy przesłuchiowaniu świadków i odstępstwa od niej w procesie karnym RFN.
The Principle of Direct Hearing of Witnesses and its Exceptions in West German Criminal Procedure.
14. M. L. K le m e n t o w s k i : Ewolucja zasad odpowiedzialności w prawie niemieckim do połowy XIII wieku.
Die Evolution der Prinzipien der Verantwortung im deutschen Recht bis zur Hälfte des 13. Jhs.
15. W. K o z y r a : Ustrój Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie w okresie II Rzeczypospolitej. Lata przed unifikacją administracji ogólnej (1919–1928).
Die Struktur des Wojewodschaftsamtes in Lublin zur Zeit der 2. Republik Polen. Die Jahre vor der Unifikation der Regierungsverwaltung (1919–1928).
16. L. L e s z c z y Ń s k i : Zastosowanie klauzul generalnych w orzecznictwie arbitrażowym.
Application of General Clauses in Economic Arbitration Decisions.
17. P. Ł a s k i : Pojęcie secesji części terytorium państwa.
The Concept of Secession of a Part of State's Territory.
18. A. N o w a k o w s k i : Włączenie księstwa siewierskiego do Polski w r. 1790.
Incorporation of Duchy of Siewierz into Poland in 1790.
19. R. M o j a k : Instytucja prezydenta w polskim prawie konstytucyjnym w latach 1918–1935. Część I.
The Office of President in the Polish Constitutional Law in 1918–1935. Part I.
20. H. P o h l : Zur Ausgestaltung und Anwendung verwaltungsrechtlicher Verfahrensvorschriften auf dem Gebiet der Wohnraumlencung.
O kształtowaniu i stosowaniu administracyjnego prawa procesowego w zakresie polityki mieszkaniowej.
21. P. R a b i n o w i c z : Wriemia w prawom riegulirowanii (K woprosu o sowriemiennosti prawotworczestwa)
Die Zeit in der rechtlichen Regelung.
22. G. S c h u l z e : Zum Stand und zu den Entwicklungstendenzen verwaltungsrechtlicher Verfahrensvorschriften in der DDR.
O stanie i tendencjach rozwojowych procesowego prawa administracyjnego w NRD.

Biblioteka Uniwersytetu
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

4058 37

CZASOPISMA

1990

Adresse:

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
BIURO WYDAWNICTW

Plac Marii

Curie-Skłodowskiej 5

20-031 LUBLIN

POLOGNE